

УДК:371.134:811.111

ЦІННІСНІ ПРІОРИТЕТИ ФОРМ ТА МЕТОДІВ ПІДГОТОВКИ АНГЛІЙСЬКОГО ВЧИТЕЛЯ

О.В. Хижняк

В статті розглядаються ціннісні пріоритети форм та методів підготовки англійського вчителя, проблеми теорії педагогічної освіти, питання духовності людини та її ціннісні орієнтири.

Ключові слова: компетентність, методи навчання, ціннісні пріоритети, професійно-педагогічна підготовка.

Постановка проблеми у загальному виді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями

У сучасному світі зростає значення освіти як найважливішого чинника формування нової якості не лише економіки і культури, але і суспільства в цілому. Особливої важливості набувають питання духовності людини і її ціннісних орієнтацій. До основних сучасних тенденцій світового розвитку, що обумовлюють істотні зміни в системі освіти, у тому числі і педагогічного, належать:

- прискорення темпів соціально-економічного розвитку суспільства і, як наслідок – необхідність всебічної підготовки людей до життя в швидко змінюваних умовах;
- перехід до постіндустріального інформаційного суспільства, значне розширення міжкультурної взаємодії;
- виникнення і зростання глобальних проблем в освіті, які можуть бути вирішені лише в результаті співпраці в рамках міжнародного співтовариства[1].

Кардинальні реформи світових систем освіти закономірно приводять до зміни ціннісної парадигми в підготовці вчителя, яка орієнтована не лише на сучасні, але й на перспективні потреби суспільства. Педагогічна освіта, інноваційні процеси її розвитку та їхні аксіологічні пріоритети стають важливими ланками в системі освітніх реформ у західному світі. У процесі інтеграції української

системи освіти до європейського і світового освітнього простору вітчизняна педагогічна школа активно вивчає традиційний і інноваційний досвід різних країн і одночасно, зберігаючи свої традиції, актуалізує розвиток нових теоретичних і експериментальних розробок, стає відкритішою й динамічнішою. Відомо, що порівняльні дослідження не лише дають нові знання про освіту в зарубіжних країнах, але й допомагають краще зрозуміти й усвідомити вітчизняні проблеми, краще побачити ті зміни, які відбуваються в звичайній українській педагогічній освіті на тлі світових тенденцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковане вирішення даної проблеми і на які спирається автор

Проблеми теорії педагогічної освіти в Англії розробляють не лише педагоги і психологи, але і соціологи, філософи (Р. Александер, Р. Аштон, А. Говарт, Р. Дунн, М. Ірот, Л. Кохен, М. Крохт, У. Тейлор і так далі). Ведуться комплексні дослідження по створенню гуманістичної моделі вчителя-професіонала і «ефективного вчителя XXI століття» (Р. Бернс, Н. Лукас, Т. Келлі, А. Коул, Т. Регг і так далі).

Питаннями педагогічної освіти в Англії вітчизняні дослідники займалися ще в 20 - 40-х роках ХХ століття. У даному зв'язку слід вказати на роботи Н.Р. Кулішер, Н.А. Константинова, Е.Б. Гвінеєвой, Н.Н. Ільїна, М.М. Штейнгауз. У них міститься цікавий фактичний і статистичний матеріал про діяльність педагогічних навчальних закладів того часу, аналізується науково-методичний рівень освіти в системі підготовки майбутніх вчителів, постановка педагогічної практики. В останні десятиліття вища англійська школа в цілому і система вищої педагогічної освіти зокрема продовжують привертати увагу представників російської наукової громадськості, які на основі творчого аналізу здійснювали вирішення широкого кола питань: система народної освіти Англії (В.С. Аранський, В.П. Лапчинська, К.Н. Цейкович); загальні питання організації вищої школи (А.А. Барбарига, Н.В. Федорова, І.Б. Марцинковський); теорія і практика британської школи (Г.В. Мікаберідзе); проблеми педагогічної освіти (Ю.С. Алферов, Л.А. Запорова, К.Е. Зіськін, Е.В. Ісаєва, Д.Р. Сабірова, О.Б. Разумова). Певні питання теорії

освіти, актуальні і для вищої школи Англії, освітлювали такими авторами, як Н.М. Воскресенська, Б.Л. Вульфсон, Т.А. Ільїна, З.А. Малькова, Л.М. Мітіна, Н.Д. Никандров, О.І. Салімова, Т.А. Хмель. Незважаючи на достатню кількість робіт, присвячених різним аспектам англійської педагогічної освіти, в працях вище названих авторів ціннісні пріоритети форм та методів підготовки англійських вчителів цілеспрямовано не висвітлювалися. Ідеї і досвід системи англійської педагогічної освіти при творчому і конструктивному до них підході, поза сумнівом, можуть позитивно позначитися на розвитку вітчизняної системи підготовки вчителів, що має багато аналогічних проблем і завдань. Ця обставина певною мірою також підкреслює актуальність і новизну вибраної нами теми дисертаційної роботи.

Видалення раніше не вирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття

Аналіз сучасних джерел з проблем педагогічної освіти дозволяє виділити нові акценти і підходи в зарубіжних дослідженнях по напрямку, що вивчається: в методології професійно-педагогічної підготовки, основу якої складає гуманістична парадигма; у сфері вмісту вона визнається пріоритетним ціннісним компонентом в структурі педагогічної освіти; в процесі навчання і використання нових технологій; вдосконаленні організації педагогічної практики; у розробці моделі майбутнього вчителя, орієнтованого на формування інтелектуальних і етичних цінностей в учнів.

Формулювання цілей статті (постановка проблеми)

Метою нашої статті є теоретичне обґрунтування проблеми формування ціннісних пріоритетів форм та методів підготовки англійського вчителя.

Виклад основного матеріалу з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів

Дидактики англійської вищої школи, розглядаючи широке коло питань педагогічної освіти, його ціннісних пріоритетів і приділяючи при цьому особливу увагу проблемам вмісту підготовки вчителів, трактують їх в органічному зв'язку із завданнями вдосконалення методів викладання. В процесі наукової розробки і обговорення цих проблем схрещуються деколи абсолютно протилежні позиції і точки зору. Якщо ж при цьому врахувати ту

обставину, що у англійських педагогів немає єдиної науково-методологічної платформи, то стане з'ясованою та суперечністю і різноплановістю думок, проектів, рекомендацій, які характерні для сучасної вищої педагогічної школи Англії. Не можна не погодитися з думкою провідних дослідників про те, що вибір методів викладання в системі підготовки майбутніх вчителів є складнішою і відповідальнішою справою, ніж в інших навчальних закладах. У навчальних педагогічних закладах турботою викладачів є підбір адекватних методів, що забезпечують передачу необхідних знань для тієї або іншої категорії фахівців. Розробляючи нові навчальні програми, призначені майбутнім вчителям, англійські дидактики враховують не лише відмічене вище, але і, перш за все, мету педагогічної освіти – формування компетентного вчителя, мислячого практика. Відібрані для її здійснення методи навчання повинні не лише служити способом передачі наказаного програмою обсягу знань, але вони покликані бути ще і стимулюючими або ціннісними моделями для подальшої їхньої реалізації майбутніми педагогами в період самостійної роботи в школі. На відміну від студентів інших вузів, майбутні вчителі, відвідуючи клас або лекцію, повинні цікавитися не лише вмістом матеріалу, який їм повідомляється, але і методикою його підношення. Готуючись до соціально важливої професії вчителя, вони, природно, звертають увагу на той або інший прояв педагогічного мистецтва і методичної майстерності з боку своїх наставників. Всі ці положення англійських педагогів безперечні, але тим незрозуміліше той факт, що спеціальних досліджень з проблеми методів викладання як в педагогічних коледжах, так і в університетському секторі системи підготовки майбутніх вчителів проводиться мало, і носять вони в більшості випадків локальний інформаційний характер. Розглядаючи дослідження англійських дидактів з питань методів англійської педагогічної освіти (М.А. Беркромбі, Д.А. Блай, П.Е. Бенкс, Д.Ф. Портер, К.Р. Саттон), можна упевнитись, що існує значна різноманітність методів навчання, використовуваних в педагогічних навчальних закладах, і настільки ж значні розбіжності з приводу їхньої ефективності. Методи навчання знаходяться в нерозривному зв'язку з цілями і ціннісними орієнтирами педагогічної освіти, будучи безпосередніми дорогами до їхньої практичної реалізації. Цю

принципову тезу підкреслює, зокрема, Джеймс Портер: «методи самі по собі є лише засобом для досягнення певної мети» [2]. В англійській педагогіці поняття «метод навчання» трактується дуже широко: і як засіб передачі знань що вивчаються, і як форма організації навчальної роботи, і як спосіб роботи викладача і студентів. У вивчених нами джерелах по педагогічному утворенню Англії чітко просліджується тенденція вважати основними методами навчання майбутніх вчителів наступні: лекційний, дискусійний, тьюторський і так звану «польову роботу» - педагогічну практику в школі.

Як правило, до дискусійних форм вивчення належать семінари і заняття в малих групах, причому останні набули значного поширення в педагогічних коледжах і університетах особливо в 1980-90 рр. Розглянемо кожен з вищеназваних методів окремо.

Лекція, як основний метод навчання у ВНЗ, має давню історію. Дискусії про переваги і недоліки лекційного методу навчання ведуться в Англії не один десяток років як викладачами університетів і педагогічних коледжів, так і серед англійського студентства. «Дискусійне заняття» - воно відрізняється від лекції наданням великих можливостей для участі в них студентів»[1]. Не можна не відмітити, що ці визначення дають не лише однобічну, але і вельми розпливчату характеристику двом провідним методам навчання у вищій англійській школі.

Тьюторська система. Значне місце в педагогічних навчальних закладах відведене самостійній роботі студентів під керівництвом тьюторів. Тьюторська система в її класичній формі використовується в старовинних англійських університетах Оксфорді і Кембріджі. В її основі лежить навчання шляхом прикріплення студентів до окремих консультантів – тьюторів, що направляє самостійну науково-навчальну роботу своїх підопічних. Тьюторські заняття – це можливість отримати уявлення про образ мислення майбутніх екзаменаторів; це можливість виробити собі якусь ціннісну шкалу відліку порівняно з однокурсниками; це, кінець кінцем, «частина навчального меню»[3], яке має бути засвоєне студентами.

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямку

Викладене дозволяє зробити висновок про те, що вузівські дидактики в Англії виявляють певну ініціативу, направлену на підвищення ефективності традиційних форм і методів навчання. Вони розробляють методичну підготовку активізації пізнавальної діяльності студентів на заняттях і, що особливо важливо, беруть до уваги професійно-педагогічний аспект рішення цього завдання; пропонують різні варіанти структурної побудови групових занять; намагаються чітко визначити функції керівника-викладача, виконання яких може забезпечити здійснення основних ідей, пов'язаних зі зміцненням ролі всіх видів вузівських занять в підготовці майбутніх вчителів до безпосередньої роботи в школі.

Література

1. Banks P.E. Lecturing and all that //Cambridge Journal of Education. – 2003. – Vol.2. – 46 №1 – P.6.
2. Career Entry Profile //Notes of Guidance and Standards. - L., 2000. - P.20.
3. The Hale Report Op. cit., para 136.-P.60.
4. Race Ph., Brown S.500 Tips for Tutors. – L., Philadelphia: Kogan Page,2002.
5. Teaching: High Status, High Standards. – Op. cit – P.17.
6. Андреева Г.А. Духовность как приоритетное личностно-профессиональное качество английского учителя // Формирование духовности личности: история, теория, практика: Материалы Второй Всероссийской конференции: Равкинские чтения. – Йокшар-Ола: Луч,2001. – С.145-150.
7. Янковский В.Е. Система и содержание профессиональной подготовки учителя в современных западных странах: Дис. канд. пед. наук. -М., 2002.- 144с.

В статье рассматриваются ценностные приоритеты форм и методов подготовки английского учителя, проблемы теории педагогического образования, вопросы духовности человека и его ценностных ориентиров.

The valued priorities of forms and methods of preparation of the English teacher, problems of theory of pedagogical education, questions

of spirituality of man and his valued orientirov, are examined in the article.

Хижняк Олена Вікторівна – викладач кафедри англійської мови кафедри Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. (м. Луганськ, Україна)

Рецензент – кандидат педагогічних наук, доцент Е.Г. Міквабія

УДК 378.015.31 :17.022.1

ОПТИМАЛЬНІ УМОВИ АКТИВІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ВИХОВАННЯ МОРАЛЬНИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У ПОЗААУДИТОРНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

О. Хорунжа

Стаття присвячена аналізу оптимальних умов активізації процесу виховання моральних якостей майбутніх учителів у позааудиторній діяльності. З метою визначення тенденції дії основних факторів, які найбільш активно впливають на виховання моральних якостей, у статті виділено й обґрунтовано основні ефективні прийоми та методи на основі оптимізації та розробки спеціальних форм і видів діяльності.

Ключові слова: моральні якості, активізація, виховання, педагогічний університет, студенти.

Постановка проблеми у загальному виді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями

Організація життєдіяльності студентської молоді у сучасній Україні потребує безпосереднього впливу на неї та взаємодії з нею. Це повинне стати своєрідним фундаментом, на якому базуються і